

S. B. IX 1969
1-6

SLUŽBA BOŽJA

LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST

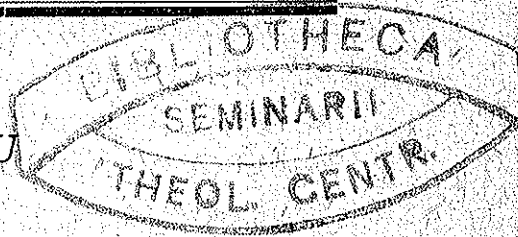
GODINA IX

MAKARSKA 1969.

BROJ 1

SAMOSTAN U ZAOSTROGU

(Uz naslovnu stranicu)



Govoriti danas o periferiji, čini se, suvišnim. A ipak, u prošlim vremenima, kada su pojedini krajevi živjeli zatvorenim životom, i malena mjesta bila su plodna središta kulturnoga i duhovnog života. To osobito vrijedi za naše krajeve u stoljećima krvave borbe za opstanak. Stanovništvo je upravo u njima nalazilo posljednju iskru nade. Ona su organizirala oblike narodnog života. Pod turskom silom ta su središta uglavnom bila franjevački samostani. Takav je bio i stari samostan ispod vrletnog Biokova u Zaostrogu koji ove godine slavi 500-godišnjicu svoga postojanja.

Uz kameni zid suroga biokovskog masiva zbila su se sela slobodoljubivog seljaka prema Mažuranićevoj: »Oro gnijezdo vrh Timora vije jer slobode u ravnici nije«. Isturena snaga tih malenih sela pod Biokovom bila su tri samostana: u Makarskoj, Živogošću i Zaostrogu.

Ti su samostani bili predstraža sela smještenih visoko pod brdom. U ravnici, uz more dočikao je i u Zaostrogu skromni franjevac Turčina i Mlečanina, Francuza, Nijemca i Talijana. Davao je piće i hranu, pružao noćište, pregovarao ali i boj vodio, organizirao narodni otpor i ulijevao posljednji gram nade u pravdu i slobodu...

Isti je franjevac iskorištavao svoju nešto veću ekonomsku snagu u gradnju samostanskih crkava koje su se u očima priprostog Primorca mogle mjeriti i s »grackim«, gradio klaustre i kule za obranu, skupljao i brižno čuvao knjige, slike i kipove, kupovao srebrno crkveno posuđe, svijećnjake i križeve, bogato crkveno ruho.

Upravo je to htio prikazati sin ponosnog Gornjeg Primorja akademski slikar Mladen Veža crtežom na naslovnoj strani. On, koji je i dosada ukrasio naslovne stranice ovog lista prikazujući majstorski kamenu liriku Jurja Dalmatinca i bogatstvo

mira sv. Marije u Zadru, ove je godine dao sintezu burne prošlosti ne samo zaostroškog samostana nego i većine tih svjedoka »stare slave djedovina«. Htio je naglasiti kako se oko zaostroškog samostana okupljao život zbijenog seoca pod Biokovom i mora neiscrpnog izvora ribarstva i trgovine.

Veličina, pak, starog samostana u Zaostrogu nije samo u tome. On je bio središte službe Božje što se odvijala svakog dana u malenoj crkvi a kasnije (1747) u velikoj i prostranoj crkvi. Ta je crkva, posvećena Nebeskoj Majci, postala s vremenom marijnsko svetište, poznato još i Gumpenbergu (1672). Oko njega skupljali su se vjernici čak i iz obližnje Hercegovine. Procesije u kojima je svećenik nosio plašt posljednjega bosanskog kralja, propovijedi i žarke molitve ulijevali su životvornu snagu često potištenom narodnom ponosu, iscrpljenom ali nikad zgaženom. Taj je plašt govorio o kraljevstvu koje je bilo snažno i jako u vremenu kad još Turaka nije ni bilo. Sveti obredi i sakramenti davali su božansku snagu i vrijednost životnim žrtvama u danima teškoća ali i veselja.

Zaostroški je samostan bio skrovište mira župnika što su radili u vinogradu Gospodnjem. U njemu su se pripremali za naporni rad među narodom. U njemu je bila škola, novicijat i filozofija. Odatle su franjevci odlazili okolo po biokovskone-retvanskim selima noseći duhovnu okrepu uz pogibelj života. Taj je samostan dao niz mučenika za vjeru kao fra Grgura od Zaostroga (+ 1524), Petra Grubkovića (+ 1570) i Petra Matica (+ 1685).

Veličina zaostroškog samostana odrazila se i na kulturnom djelovanju. On je postao simbol franjevačkoga prosvjetiteljskog rada među hrvatskim narodom. Iz njega je nikao starac Milovan - fra Andrija Kačić Miošić. Nije on osamljena, slučajna pojava nego je on nikao na radu svojih pretača fra Filipa Grabovca (+ 1749) i Tome Babića (+ 1750) a nastavljen od brojnih imitatora.

Nije samo pjesništvo bila domena djelovanja toga samostana na periferiji. Tu su nikli i filozofski udžbenici istog Kačića i fra Bone Krilića (+ 1778), ljekaruša osebujnog fra Luke Vladimirovića (+ 1788), ekonomske misli o uzdizanju zapuštene Dalmacije fra Mije Dragičevića (+ 1790) ili u novije vrijeme rodoljubne pjesme fra Ivana Despota (+ 1886), uzorno vinogradarstvo fra Mate Šimića (+ 1926), propovijedi poznatog pučkog misionara fra Andrije Matutinovića (+ 1947) ali i svetost fra Paške Šilišćevića (+ 1776), Joze Franica (+ 1787) i brojnih drugih.

Zbog toga i Zaostrogu treba obratiti pažnju ali i priznanje za žilavost u svim udarcima što se pokazalo i u najnovnije vrijeme kad su samostan i crkva bili porušeni 1962. od potresa. Zalaganjem franjevacu, pomoću naroda i državnom potporom crkva se i samostan obnavljaju. U novim prilikama samostan ispod Vitera počinje okupljati oko sebe ne samo franjevce nego i sve one koji u njemu vide ono što i jest — oaza duhovnog mira.

Svoju 500-godišnjicu zaostroški samostan proslavlja ustanovljenjem Zavoda za odgoj samostanske braće. Time je on i danas žarište duhovnosti, primjer životne snage redovnika i vjernika. Svojim duhovnim a i kulturnim vrednotama zaostroški je samostan žarište puno optimizma i života kao i Vezin medaljon.

Josip Ante Soldo

DUHOVNIK, SLUŽABNIK BOŽJE BESEDE (cf. Lk 1, 2)

Obnovljeno bogoslužje nam mašo ni približalo samo kot daritev, ampak tudi kot oznanilo božje besede. Bogoslužje božje besede je z evharističnim bogoslužjem eno samo liturgično dejanje. Kristus ni pri maši samo zakramentalno navzoč, ampak tudi po svoji besedi, ko Cerkev moli in poje, ko bere božjo besedo (prim. B, čl. 7; čl. 26), on s službo besede posreduje verujočim božjo moč v rešenje (prim. Rimlj. 1. 16). Prav obnovljeno bogoslužje je pripomoglo, da se je tudi med katoličani začela razvijati teologija božje besede, ki je pri protestantih že močno razvita. Oznanjevanje božje besede je quasi zakrament. To ni nekaj povsem novega, saj so že cerkveni očetje učili, da je božja beseda sacramentum audibile in njen učinek primerjali učinku zakramentov (PL 35, 1840 in 42, 356 sl.). Liturgično obhajanje božje besede je bilo v svetopisemskih časih najbolj reden način oznanjevanja razodetja. Tu se je božja beseda razglašala in v veri sprejemala. Pri nas je bilo to zelo zastrto. Predkoncilska maša je stavila ves poudarek na daritev, božjo besedo pa je duhovnik, razen v pridigi, oznanjal bolj sebi, odmaknjen od ljudi in v nerazumljivem jeziku. S koncilom je to odpadlo. Vračamo se k liturgičnemu oznanjevanju božje besede.

Božja beseda po naravi teži k oživiljenju. Sveto pismo ni rekvizit preteklosti. Ono ne poroča samo o preteklih zveličavnih dogodkih, marčev vsebuje tudi nauk o zveličanju. To